

Zdzisław Wilhelmi urodził się w 1921 roku. Maturzysta łomżyńskiego liceum z roku 1939 włączył się od razu w działalność konspiracyjną w ZWZ/AK, kontynuując tym samym rodzinne tradycje walki o niepodległość. Po aresztowaniu w 1943 roku i udanej ucieczce walczył w oddziałach partyzanckich, pełniąc funkcję szefa wywiadu Obwodu Łomżyńskiego AK w stopniu podporucznika czasu wojny. W trakcie wojny został odznaczony Krzyżem Walecznych i Złotym Krzyżem Zasługi z Mieczami.

Po zakończeniu wojny Zdzisław Wilhelmi studiował na Politechnice Łódzkiej uzyskując w 1948 roku tytuł magistra inżyniera elektryka. Wtedy przeniósł się na Uniwersytet Warszawski, zostając współpracownikiem pioniera atomistyki w Polsce, prof. Andrzeja Sołtana. Ukończył studia na Uniwersytecie Warszawski, zostając w 1952 roku magistrem, a w 1954 roku doktorem fizyki. Promotorem jego rozprawy doktorskiej był właśnie profesor Sołtan. Już po dwóch latach został docentem, co wtedy odpowiadało habilitacji. Tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskał w roku 1962. W roku 1971 został profesorem zwyczajnym.

Działalność naukowa profesora Wilhelmiego związana była z badaniem mechanizmu reakcji jądrowych wywołanych przez prędkie neutrony. Badania te były prowadzone w części na wiązce warszawskich akceleratorów elektrostatycznych: generatora kaskadowego od 1950 roku, a od 1961 roku akceleratora typu van de Graafa. Rola ośrodka warszawskiego w badaniach reakcji wywołanych przez prędkie neutrony była wtedy bardzo istotna. W późniejszym okresie profesor Wilhelmi zaangażował się i usilnie wspierał udział Uniwersytetu Warszawskiego w takich przedsięwzięciach jak spektrometr WASA w Uppsali (eksploatowany później w ośrodku w Jülich) czy też FOPI w GSI Darmstadt. Pracownicy Zakładu Fizyki Jądra Atomowego nadal uczestniczą w tych badaniach. Warto zauważyć, że istotne części tych detektorów powstały w Warszawie. Profesor Wilhelmi jest współautorem ponad dwustu publikacji naukowych z dziedziny fizyki jądrowej. Działalność naukowa profesora Wilhelmiego nierozdzielnie wiąże się z działalnością dydaktyczną i organizacyjną. Na przestrzeni ponad 30 lat (1960-1991) był on promotorem pięćdziesięciu rozpraw doktorskich. Około dwudziestu jego doktorantów uzyskało tytuł naukowy profesora. Profesor jest autorem książki „Fizyka Reakcji Jądrowych”. Znaczący był udział profesora Wilhelmiego jako kierownika Katedry Fizyki Jądrowej (później Zakładu) w organizację badań i budowy aparatury jądrowej na Uniwersytecie. Profesor Wilhelmi kierował Zakładem przez 30 lat. Odegrał także ważną rolę przy powstawaniu Instytutu Badań Jądrowych w Świerku. Na początku lat siedemdziesiątych pracował kilka lat jako dyrektor jednego z wydziałów Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej w Wiedniu. Przewodniczył Sekcji Fizyki Jądrowej Komisji Fizyki PAN. Trzykrotnie został wybrany na Prezesa Polskiego Towarzystwa Fizycznego.

Przez ponad 20 lat profesor Wilhelmi przewodniczył organizacji letnich międzynarodowych Mazurskich Szkół Fizyki Jądrowej. Spotkania te umożliwiły nie tylko lepsze wykształcenie polskich adeptów badań jądrowych, ale także pozwoliły na nawiązanie cennych bezpośrednich kontaktów naukowych, szczególnie ważnych w tych trudnych latach ograniczonych możliwości podróżowania i komunikacji naukowej. Zapoczątkowana przez profesora Wilhelmi konferencja trwale wpisała się do kalendarza imprez naukowych i ich organizacja jest kontynuowana.

Uroczystość odnowienia doktoratu profesora Zdzisława Wilhelmi odbyła się 29 maja 2012 roku:

<https://monitor.uw.edu.pl/Lists/Uchway/Attachments/312/M.2012.13.U.465.pdf>

Wspomnienie o prof. Zdzisławie Wilhelmi autorstwa prof. Teresy Rząca-Urban zostało opublikowane w Postęпах Techniki Jądrowej:

<http://www.ichtj.waw.pl/ptj/Pliki/ptj2014no2.pdf>

Seminarium upamiętniające profesora Zdzisława Wilhelmi:

http://www.zfj.fuw.edu.pl/data/news_files/WspomnienieWilhelmi_06Dec18.pdf

Życiorys profesora Wilhelmi z podkreśleniem związków z ziemią łomżyńską:

<https://historialomzy.pl/zdzislaw-ludwik-wilhelm/>

28 marca 2017 w I Liceum Ogólnokształcącym w Łomży odbyła się uroczystość nadania Pracowni Fizyki imienia profesora Zdzisława Wilhelmi. Szczegółowe relacje z tej uroczystości są dostępne:

<http://www.lomza.pl/index.php?wiad=6674>

<https://www.youtube.com/watch?v=ArqkjcYEnPU>

<https://wzasiegu.pl/lomza/lomza-pracownia-fizyczna-imienia-zdzislaw-wilhelmi-w-i-lo-foto/>

<http://4lomza.pl/index.php?wiad=45181>

Profesor Zdzisław Wilhelmi podczas letniego spotkania pracowników Zakładu Fizyki Jądra Atomowego.